
RAMÓN DE SAN PEDRO, José María (2017). *Banqueros románticos catalanes. Xifré, Remisa, Safont, Arnús. Cuatro biografías*. Edició d'Enrique Faes Díaz. Madrid: Marcial Pons Historia, 388 p.

Aquest llibre és una reedició de quatre estudis monogràfics de José María Ramón de San Pedro, publicats entre els anys 1952 i 1956, principalment pel Servei d'Estudis del Banco Atlántico, que analitzen les activitats econòmiques i les relacions personals i polítiques d'alguns dels més importants financers i empresaris de la Catalunya del segle XIX: Josep Xifré i Casas, Gaspar Remisa i Miarons, Josep Safont i Lluch i Evarist Arnús i Ferrer. Els tres primers foren, a criteri de Josep Pla, segons escriu a *Un senyor de Barcelona*, les tres grans fortunes barcelonines de l'època, «les tres grans potències del diner».

Evarist Arnús és posterior, però també és un personatge decisiu en la vida catalana del seu temps. Les primeres pàgines del text de Ramón de San Pedro sobre Arnús fan una presentació absolutament elogiosa i molt encertada de la novel·la *La febre d'or* de Narcís Oller. A aquest novel·lista extraordinari es deu, en opinió meua, l'assumpció i popularització de la denominació de *febre d'or* per al període

de desenfrenada bombolla especulativa que culmina a finals de l'any 1881 a la plaça financera de Barcelona i que serà seguida per una autèntica *estimbada*. Al primer capítol d'aquella novel·la, que reuneix algunes de les millors pàgines sobre una sessió de borsa que s'hagin escrit mai a la literatura universal, apareixen dos individus elegants i segurs de si mateixos, als quals l'escriptor fa designar per alguns dels assistents a la sessió com «els de l'olla» i anomena don Evaristo i don Claudio. Evidentment es refereix a Arnús i López Bru, marquès de Comillas. Les relacions entre tots dos foren excel·lents, però si es vol conèixer tot sobre l'assumpte s'ha de llegir l'estudi que presentem.

José María Ramón de San Pedro, mort l'any 1994, va ésser director del Banco Atlántico i vicepresident de la Companyia Transatlántica. Va treballar tota la vida en el sector bancari i tenia un coneixement directe i extraordinari tant del sistema financer català i espanyol com d'allò que ell mateix qualificava de «petita història financera», que fou molt influent en la història dels grups de poder que controlen els estrats més elevats de l'administració pública i de les esferes del poder: les converses, les intrigues, les negociacions, les anècdotes, els acords, els sobreentesos... Tots quatre treballs originals foren escrits amb

un exemplar rigor tècnic i una gran expertesa, de manera que constitueixen, en conjunt, una peça insubstituïble per a l'anàlisi de l'economia i la societat catalana del trànsit de l'antic règim a la modernitat, els cent anys llargs que van precedir el violent trencament de la dècada de 1930-1940.

A més de l'avantatge de reunir tots quatre treballs en un sol volum, i facilitar-ne l'accés, la present edició hi afegeix un estudi introductor sobre el mateix autor fet pel seu net, el diplomàtic Juan Claudio de Ramón, i una sèrie de llargues anotacions d'Enrique Faes Díez, que amplien els aspectes culturals i socials d'alguns dels personatges estudiats, així com la introducció general del volum. Tanca el text una secció final de fonts i bibliografia.

Josep Termes¹ va voler emfasitzar la gran presència que tenen al volum *Industrials i polítics del segle XIX* de Jaume Vicens Vives els llibres de Conrad Roure, Guillem Graells, Casimir Martí, Pau Romeva, Maximiano García Venero, Josep Ventalló, Alberto del Castillo i, sobretot, Jaume Carrera Pujal. És molt cert. Jaume Vicens Vi-

ves no havia fet recerca original sobre l'època contemporània i, òbviament, per traçar aquesta gran síntesi que duu per títol *Industrials i polítics* es va servir de tots els repertoris de dades i de totes les històries d'institucions que existien aleshores, encara que fossin metodològicament molt tronades.

Però els grans encerts de l'obra de Vicens no procedeixen de la quantitat d'informació que hi va recollir, sinó de les idees profundes i renovadores que li van permetre una interpretació de conjunt força brillant. En aquest vessant decisiu del seu treball, va utilitzar al màxim dos treballs fonamentals publicats poc abans. És l'hora que algú ho faci notar. Un d'ells és l'obra mestra del gran economista Joan Sardà i Dexeus (*La política monetaria y las fluctuaciones de la economía española en el siglo XIX*). L'altre, el conjunt de l'obra, ara reunida en el volum ressenyat, de José María Ramón de San Pedro. Serveixin aquests paràgrafs d'homenatge i reconeixement a tots tres, Jaume Vicens Vives, Joan Sardà Dexeus i José María Ramón de San Pedro.

Jordi MALUQUER DE MOTES
Universitat Autònoma de Barcelona
Jordi.Maluquer@uab.cat

1. Josep TERMES, «La historiografia de la postguerra i la represa de Jaume Vicens Vives», a J. NADAL *et al.*, *La historiografia catalana*, Girona, Cercle d'Estudis Històrics i Socials, 1990, p. 37-51.